

Julián Carrón: „Kiti problemų nesukelia, kiti leidžia suvokti mūsų pačių turimas problemas“

Ángel L. Fernández Recuero

2017/01/31 ispaniško žurnalo „Jotdown“ interviu su Comunione e Liberazione Brolijos prezidentu.

Julián Carrón (gimęs Navaconcejo, 1950 m.) baigė teologijos studijas Madrido seminarijoje, taip pat studijavo Jeruzalės École Biblique et Archéologique Française. 1975 m. buvo išventintas į kunigus, po metų baigė teologijos studijas Comillas Popiežiškajame universitete, specializavosi Šventųjų Raštų srityje. 1984 m. baigė teologijos doktorantūros studijas šiaurės Ispanijos Teologijos fakultete Burgos mieste. Buvo San Dámaso Teologijos, religijos ir katekizmo mokslų instituto docentu ir Naujojo Testamento dėstytoju Madrido San Dámaso Teologijos fakultete.

Nuo 2005 metų yra Comunione e Liberazione Brolijos, svarbiausio katalikų judėjimo Italijoje, prezidentu.

Susitinkame su Julián Madrido „Hotel de las Letras“ kavinėje, pasinaudodami vienu iš trumpų jo vizitų Ispanijoje. Kalbamės apie politiką, protą ir mokslą, jis mums nurodo, kokios yra pokyčių, šiuo metu vykstančių Vakarų visuomenėje, šaknys, kurių esminis elementas yra Šviečiamasis amžius. Taip pat papasakoja apie tai, kaip gyvenama tikėjimu Comunione e Liberazione bendruomenėje, ir kaip jis gali tapti esminiu mūsų ateities veiksnium. Julián yra paprastas, malonus, kalba aiškiai, turi gebėjimą įtikinti net ir užsispyrusį ateistą, koks ir yra tas, kuris iš jo ima interviu.

Ką reiškia tai, kad Vakarų visuomenei tenka susidurti su antropologine krize?

Matome, kad tai vyksta tiesiog priešais mūsų akis, griūva tam tikros kolonos, kurias manėme esant nepajudinamomis. Pagalvokime apie imigrantus, apie daugybės žmonių reakciją į pabėgėlių reiškinių. Kas vos prieš kelias dešimtis metų būtų pagalvojęs, kad imsime statyti sienas Europoje po to, kai daugybę metų svajojome apie Berlyno sienos nugriovimą? Pagalvokime apie tuštumos jausmą, užvaldžiusį visuomenę, kuris, kaip matome, galiausiai gali virsti terorizmu ir žiaurumu. Taip pat matome, kaip Jungtinės Valstijos arba Europa reaguoja į didžiuosius mūsų laikų iššūkius. Ši situacija, pasak Z. Baumano, kuria netikrumą ir baimę.

Ar tai reiškia, kad žlugo vertybės? Ar faktas, kad tos vertybės žlugo, yra negatyvus?

Kas yra vertybės? Tai savybės, kurios mus padaro geresniais žmonėmis. Laisvė, dosnumas arba solidarumas yra labai vertingi, pamatiniai mūsų visuomenėje dalykai. Vertybės mums leidžia apkabinti kito žmogaus skirtingumą, leidžia lengviau užmegzti santykį su tais, kurie skiriasi nuo mūsų, ir išeiti iš savo nustatytų schemų, trumpai tariant, jos gyvenimą padaro žmogiškesnį, ne tokį sunkų.

Nuo ko reikėtų pradėti, norint viską atkurti?

Norint kurti iš naujo, reikia suprasti, kas atsitiko, kas vyksta. Šios krizės neįmanoma palyginti su kitomis, kurios buvo ištikusios Europą praėjusiais šimtmečiais; susiduriame su krize, kurią popiežius Pranciškus apibrėžia kaip „epochos pokytį“. Kuo šis momentas skiriasi nuo kitų? Tai pokytis, kuris apima visus žmogiškojo gyvenimo lygmenis, pradedant nuo tėvų ir vaikų santykio, baigiant santykiu tarp mokytojų ir mokinių, mūsų ryšių su migrantais, tarptautinių santykių. Mano nuomone, esame

pasaulio, gimusio su Švietimo amžiumi, pabaigoje. Trumpai peržvelgiant istoriją, Europa gyveno religinėje vienybėje, kuri buvo krikščionių buvimo pasekmė; ši religinė vienybė buvo sunaikinta protestantizmo reformos. Kai europiečiai pavargo kovoti tarpusavyje dėl religinių priešasčių, taip vadinamuosiuose „religijų karuose“, reikėjo sukurti visuomenę ant naujų pamatų. Jei nebeturime bendros religijos, kas mus vienija ir leidžia gyventi kartu? Savaime suprantama, tai – protas. Taigi, ką sugalvojo švietėjai? Sukurkime „religiją proto ribose“, kaip vėliau pasakė Kantas. Popiežius emeritas Benediktas XVI labai glaustai paaiškino tokią genialią Švietimo amžiaus nuojautą. Švietimo amžiuje, epochoje, kurią pažymėjo „konfesijų supriešinimas“, buvo stengiamasi išgelbėti esmines vertybes (gyvenimo vertybes: asmenį, laisvę, protą), paremiant jas „akivaizdybe, kuri jas padarytų nepriklausomas nuo įvairių filosofinių kryptų ar konfesijų“. Tokiu būdu buvo norima užtikrinti „sugyvenimo pamatus ir, bendriau kalbant, žmogiškumo pamatus“. Toje epochoje tai atrodė įmanoma, nes „gilieji įsitikinimai, kuriuos sukūrė krikščionybė, iš esmės išliko ir atrodė nepaneigiami“. Visuotinis šių vertybių pripažinimas leido nugalėti pasidalijimus ir susipriešinimą, kurie buvo kilę iš religijų susidūrimo.

Kas atsitiko vėliau, nuo Švietimo amžiaus iki šiandien?

Tai ir yra problema. Ar šie įsitikinimai atlaikė istorijos pokyčius? Popiežius Benediktas, kuris nėra skeptikas, teigia: „Paguodžiančio tikrumo, kuris išliktų nepalietas, nepaisant visų skirtumų, paieškos žlugo“. Jei nesuprasime, kad šios pastangos žlugo, nesuprasime krizės esmės ir sunkumo. Tai, kas žlunga priešais mūsų akis, yra tai, kas palaikė mūsų sugyvenimą pastaruosius šimtmečius, nepaisant visų iššūkių. Mane labai palietė faktas, kad kitą dieną po Trumpo išrinkimo buvęs laikraščio „la Repubblica“, vieno iš svarbiausių Italijos dienraščių, direktorius E. Mauro parašė: „Manėme, kad demokratija įsitvirtins kaip vienintelė išlikusi religija. Iš pradžių – arabų pavasario atmetimas, vėliau – islamo džihadistų žmogžudiški išpuoliai mums parodė, kad tai, kam priskiriame universalią vertę [demokratija], priklauso išskirtinai vakarų pasauliui“. Tokį patį dalyką paskutiniu metu teigė išskirtinė mūsų laikų figūra, Z. Baumanas: „Manau, kad stebime kruopštų „demokratijos“ principų, kuriuos laikėme neliečiamais, nuvertimą“. Ką tai reiškia? Kad žlugo pastangos išgelbėti žmogiškojo gyvenimo vertybes, kurias visi pripažįstame, nepriklausomai nuo to, kokios jų šaknys. Todėl dabartinė krizė skiriasi nuo kitų. Pergyvenome du Pasaulinius karus, pramonės perversmą, technologijų perversmą, ir tokio švietėjiško sugyvenimo suvokimo pamatai atlaikė visas šias permainas. Šiandien matome, kaip jie griūna. Iššūkis, su kuriuo dabar visi susiduriame, tai atrasti naujus pamatus sugyvenimui.

Ar arabams ir kitoms kultūroms taip pat būtų reikėję pereiti šią švietimo fazę, kad suprastų demokratiją taip, kaip ją suprantame mes, ir kad ją tinkamai įvertintų?

Man didelį įspūdį daro ištikimybė, su kuria popiežius emeritas Benediktas XVI pripažino, kad krikščionybei tapus valstybine religija, kas prieštarauja jos prigimčiai, būtent Švietimo amžius iš naujo iškėlė autentiškas krikščionybės vertybes ir sugrąžino protui tinkamą vaidmenį. Tokį kelią, nueitą krikščionybės ir Vakarų kultūros, kviečiamos nueiti ir kitos religijos bei kultūros tais būdais, kuriais įmanoma tai įgyvendinti. Įtampa, kurią išgyvena dauguma arabiškų šalių, parodo, kaip tai sudėtinga.

Savo knygoje „La bellezza disarmata“ (Beginklis grožis) susieji terorizmą Europoje ir didžiulę tuštumą, užvaldžiusią daugybę jaunimo. Kaip šie du dalykai tarpusavyje susiję?

Man tai buvo didelis atradimas, perskaičius kelių svarbių prancūzų intelektualų tekstus, kurie tai paaiškina. Iš išorės gali atrodyti, kad tai, kas įvyko, yra paprasčiausiai užsienio kraštų religinio fundamentalizmo problema. Tačiau didžioji dalis jaunuolių, kurie įvykdė išpuolius Prancūzijoje, buvo gimę toje šalyje, antros ar trečios kartos prancūzai; jie buvo gavę tokį patį prancūzišką išsilavinimą kaip ir Respublikos piliečiai. Ir vis dėlto pateko į tokią situaciją, kuomet prancūziškoje visuomenėje nepatyrė nieko, kas juos domintų labiau nei žiaurumas. Privalome savęs kai ko paklausti. Ką jie išgyveno, kad puoselėtų tokį žiaurumą? Ir priešingai nei dalis analitikų karštligiškai teigia, taip neįvyko vien tik su musulmonais; kai kurie smurtautojai yra prancūzų, ar italų, ar ispanų vaikai, kurie palieka namus ir prisijungia prie Islamo Valstybės. Musulmonai tėvai turėjo tokių pat problemų su savo vaikais kaip ir dauguma krikščionių vaikų ir tėvų, tiksliau tariant, jie nepajėgė perduoti savo religijos taip, kad ji sužavėtų. Tai ne vien jų problema. Sekuliarizacija yra Vakarų krikščionių nesugebėjimo žavinčiai perduoti krikščionišką tikėjimą rezultatas. Taip atsitiko mums ir jiems, ir iš tokios pat tuštumos, tiek vienu, tiek kitu, gali gimti trauka terorizmui. Arba žmonės susitinka kažką, dėl ko verta gyventi, arba, priešingu atveju, gali prisišlieti prie ekstremistų.

Ką apibrėžia „beginklis grožis“ (be to, kad tai puikus pavadinimas knygai)?

Knygos pavadinimas atsirado būtent kaip atsakymas terorizmo aktams. Kai juos suvokiame taip giliai, kaip dabar šnekame, tokie aktai tampa iššūkiu visai Vakarų visuomenei. Aš savęs paklausiau, ar mes, krikščionys, turime ką pasiūlyti šiems žmonėms, pasiekusiems Europą, kur teoriškai jie turėtų susidurti su krikščioniška kultūra ir esatimi? Fraze „beginklis grožis“ norėjau pasakyti: „Ar mes, krikščionys, vis dar tikime tuo žavesiu, kuris atskleidžia beginklį tikėjimo grožį?“. „Beginklis grožis“ yra mano būdas pasiūlyti tokią krikščioniškąją esatį, kuri būtų tokia patraukli, kad visų gyvenimas taptų įdomesnis.

Ar *Comunione e Liberazione* patyrė šio „beginklio grožio“ galią?

Taip. Iš tiesų mūsų judėjimas gimė kaip siekis atsakyti abejingumui tikėjimo atžvilgiu. L. Giussani tai pajuto Milano licėjaus mokinių dėka 6-ojo dešimtmečio pradžioje. Dauguma jaunuolių, kurie buvo apleidę tikėjimą, jautėsi patraukti jo gebėjimo perteikti krikščionybę kaip pasiūlymą jų protui ir laisvei. Nuo tada daug žmonių liko sužavėti. Lygiai tokiu pat būdu matome, kaip šis grožis patraukia per šių dienų aplinkybes. Galvoju apie daugybę žmonių, kurie mus susitinka universitetuose ar įvairiose darbo aplinkose, kai susiduria su kitokiu žmogiškumu, kylančiu iš tikėjimo. Galvoju apie įvairias socialines veiklas, kuriomis stengiamės rasti atsakymus problemoms, susijusioms su jaunuolių, patiriančių sunkumus mokykloje, ugdymu, pasiūlydami jiems pagalbą po pietų ir bendradarbiaudami su daugybe mokytojų, kurie neatlygintinai skiria savo laiką. Kai jaučiasi lydimi, dauguma jų, neišskiriant musulmonų, turi galimybę atrasti vietą, kuri pakeičia jų gyvenimą. Jų gyvenimo nepakeisi etiniais raginimais. Jie turi pamatyti, kad kažkas jiems padeda, jais rūpinasi, neatlygintinai siūlo galimybę išmokti. Tuomet jie gali integruotis, sukurti ryšius. Taip tampa įmanoma tai, kas atrodytų neįmanoma, nes šie jaunuoliai yra iš tos pačios kartos kaip ir tie, kurie vykdo išpuolius. Problema yra tai, ką jie sutinka, kai įsikuria pas mus.

Ar manai, kad tikėjimas gali sukelti susižavėjimą jaunimui, kuris neberanda gyvenimo prasmės?

Taip, tik svarbu, kad krikščionybė būtų perteikta tikraja savo prigimtimi, nes tai yra antrasis esminis klausimas: kas yra krikščionybė? Dažnai tai, ką laikome krikščionyste, yra ne kas kita, kaip moralinių taisyklių arba jausminių aspektų, arba religinių formalizmų rinkinys, kuris nesugeba sužavėti ar patraukti niekieno gyvenimo. Pažįstu žmonių, kurie šeimoje ar aplinkoje, kurioje gyveno, nėra turėję jokio santykio su tikėjimu, tačiau susidūrę su gyva krikščionyste per žmones, ar šeimas, ar socialines veiklas, kuriuose pamatė, kaip gali pasikeisti gyvenimas, visiškai nesunkiai atsivėrė tikėjimui, sekdami gimusiu troškimu neprarasti tą akimirką išgyvenamo grožio.

Mūsų karta Ispanijoje viešą Bažnyčios veiklą pajuto tik tais atvejais, kai tai buvo susiję su seksualinės moralės ar ugdymo mokyklose klausimais. Kodėl šitaip susiaurinta tai, kas turėtų tapti universalia žinia? Ko reikia Bažnyčiai, kad įgautų kitokį veidą?

Tokį klausimą prieš daug metų sau uždavė poetas T.S. Eliotas: „Ar tai Bažnyčia apleido žmoniją, ar žmonija apleido Bažnyčią?“. Kad pasikeistų Bažnyčios esatis, reikia vienintelio dalyko: kad mes, krikščionys, išmoktume pasinaudoti šiomis aplinkybėmis (ir būtent ši krizė yra viena iš progų), kad atrastume, kokia yra tikroji krikščionybės esmė. Krikščionybė visų pirma yra vieta, kurioje įvyksta Dievo, tapusio žmogumi ir pasiliekančio istorijoje per pasikeitusius Juo sekančiųjų gyvenimus, įvykis.

Kaip tai perteikti?

Tai ir yra esmė. Tie, kas susitikdavo Jėzų, likdavo taip nustebinti to, kas atsitikdavo būnant su Juo, kad sušukdavo: „Nesame matę nieko panašaus“. Jie patirdavo tokį žavesį, kad Juo sekdavo. Vienuolė man papasakojo, kad jai būnant ligoninėje, viena slaugė skyrėsi nuo kitų. Ėmė jos klausinėti ir atpažino išgyvenamą krikščionišką patirtį. Po savaitės įvyko tas pats dalykas su gydytoju, kuris patraukė jos dėmesį. Toks atradimas ją paskatino paprašyti jų pagalbos vadovauti ligoninei, kurią ji kūrė Etiopijoje. Tokį savo prašymą ji pagrindė sakydama, kad troško, jog etiopai susitiktų žmones, kurie savo darbu paliudytų gyvenimo naujumą, gimstantį iš tikėjimo. Jei taip nėra, jei neatsitinka kaip pradžioje, krikščionybė nieko nedomina.

Krikščionybė kaip patirtis, ne kaip ideologija...

Žinoma. Šiandien įmanoma perteikti krikščionybę tik kaip patirtį. Mūsų judėjimo įkūrėjas kun. L. Giussani ypač pabrėžė tai, kad krikščionybė yra įvykis. Kantas sutiko, jog „galima ramiai pripažinti, kad jei Evangelija nemokytų universalių, absoliučiai integralių moralės normų (vertybių, apie kurias kalbame), protas negalėtų pažinti jų pilnatvės. Tačiau joms egzistuojant, kiekvienas gali įsitikinti jų tikrumu tik pasitelkęs protą“. Kaip ir kiti švietėjai, Kantas pripažįsta pedagoginį, ugdomąjį Bažnyčios atliekamą darbą šioms vertybėms perduoti. Tačiau visiems jas pripažinus, žmonėms nebereikia priklausyti Bažnyčiai, kad jas išlaikytų gyvas. Proto pakanka jų tikrumui pripažinti. Kas šiandien vyksta priešais mūsų akis? Matome, kad neužtenka vien proto, kad išlaikytume gyvas vertybes. Kai vertybės, kurios buvo priimtoms tam tikro istorinio fakto jėga, atskiriamos nuo savo ištakų, pavirsta ideologija. Būtent tokį žlugimą dabar ir stebime. Išjungus šildymą, kurį laiką šiluma išlieka. Tačiau visiškai ją atjungus nuo energijos šaltinio, šiluma netrunka, ir anksčiau ar vėliau šaltis apima visus namus.

Pradėsiu tavo žodžiais: „Krikščioniškasis tikėjimas ne tik nebijo visapusiško proto panaudojimo, bet netgi jo reikalauja“. Ar ir toliau šis tavo minimas protas lieka pavaldus moralei, įtvirtintai prieš du tūkstančius metų?

Tikėjimas nepriklauso nuo nieko kito, tik nuo potraukio, kurį kitas žmogus pažadina manyje. Kaip tada, kai žmogus įsimyli. Kai įsimyli, jis palieka erdvės kito egzistencijai, nes suvokia jo svarbą; kai įsimyli, jo individualistinė savimone ima keistis. Jis turi omenyje kitą ir tuomet, kai naudoja savo laiką, savo pinigus, visa tai, kas jam priklauso. Trumpai tariant, etika yra gyvenime atsitikusio įvykio pasekmė. Niekas nesako: „Įsimylėjau ir savo nelaimėi dabar turiu susitikti su mergina, kurią įsimylėjau“. Susitikti su mergina, kurią esu įsimylėjęs, yra įprasta etinė to įvykio pasekmė. Jei man nesinori su ja susitikti... turbūt nesu įsimylėjęs. Jokia prievarta neturės tokios įtikinimo galios kaip įsimylėjimas. Tas pats atsitinka su krikščionybe. Krikščionybė yra tokios svarbos įvykis. Tie, kas susitiko Jėzų, kasdienybę ėmė išgyventi visiškai naujai. Tai – naujas būdas gyventi įprastus dalykus.

O mokslas arba menas neturi tokios ar net stipresnės traukos nei tikėjimas, kad suteiktų gyvenimui prasmę? Ar jie suderinami?

Mokslas ir menas, abu savotiškai išreiškia žmogaus pastangas pasiekti tikrovės gelmę. Būtent dėl šios priežasties mokslinių tyrimų ar meno viršūnė yra paslapties jausmas, priartėjimas prie to, ko galiausiai neįmanoma užvaldyti. Man visuomet darė įspūdį tai, kad tokio lygio mokslininkas kaip Einšteinas yra pasakęs, jog pats gražiausias patiriamas dalykas yra paslapties patirtis. Tai esminė emocija, kurią pajuntame tikro meno arba tikro mokslo širdyje. Kas to nepažįsta ir nesileidžia provokuojamas, nenustemba, yra tarsi miręs, jo akys apsilbausios. Todėl menas ir mokslas yra be galo vertingi. Problema yra tai, kad gyvenimas šaukia savo pamatinį prasmės troškimą. Būtent tada reikia suprasti, ar mokslas ir menas geba atsakyti tokiam šauksmui, nušviesti skausmingas aplinkybes, suteikti jėgų, kad jas išgyventume ir neprarastume vilties. Krikščionybė yra skelbimas, kad tikrovės gelmė tapo žmogaus gyvenimo įvykiu.

Galvoju apie didžiulius šių dienų mokslo iššūkius, tokius kaip genetika, dirbtinis intelektas ar smegenų veikimo perpratimas, ir iš religijų pusės matau tik kliūtis vystymuisi...

Nemanau, kad pati religija tam prieštarautų, esmė ta, kad čia keliami klausimai, susiję su tuo, kas yra žmogus, su jo orumu ir t.t. Kalbame apie etines problemas, su kuriomis susiduriame visi. Pavyzdžiui, kai kalbame apie galimybę sukurti robotus, kurie turėtų tam tikrą savarankiškumą, visi susiimame už galvos, nes tai galėtų turėti nekontroliuojamų pasekmių; tuomet tai tampa problema, susijusia su gyvenimu ir su tuo, kokią visuomenę norime sukurti.

Bažnyčia ir šiuolaikinis menas yra dvi grožio rūšys, kurios, rodos, radikaliai nutolusios viena nuo kitos, o jų tarpusavio ryšys yra gana konfliktiškas. Kaip jos gali vėl susitikti?

Manau, kad Bažnyčia visiškai nesibaimina grožio. Meno darbai suvirpina žmogiškąją patirtį. Giesmė, eilėraštis, paveikslas mumyse pažadina ilgesį ir džiaugsmą, kurių kitaip nepažintume. Todėl tikėjimas ir menas nėra nesuderinami, priešingai, grožėjimasis būdingas tikėjimo žmogui, sąmoningam žmogui. Kaip yra pasakęs Šv. Tomas Akviniėtis, „grožis – tiesos spindesys“. Menas yra grožio paieška, kurios rezultatai nėra nuspėjami iš anksto, ir jai reikia žmonių, kurie leistųsi provokuojami tiesos. Būtent šis tiesos siekis įprasmina pastangas, nepriklausomai nuo rezultato, dėl kurio kartais galima ginčytis.

Ne tik kad nėra kontrasto, bet istorijoje net yra buvę momentų, kai Bažnyčia įkvėpė neįtikėtinu meno kūrinį, kurių kūrėjai visiškai neturėjo tikėjimo. Ir vis dėlto dabar taip nėra. Kodėl nėra tokio dialogo? Kaip Bažnyčia gali pasikeisti?

Tai, kad istoriškai situacija buvo kitokia (tai patvirtina didžiulis kultūrinis Bažnyčios paveldas), parodo, jog krikščioniško tikėjimo ir meno principai nėra priešingi vienas kitam. Pagalvokime apie Gaudi ir jo „Sagrada Família“. Kartais atsitinka, kad būna sunku pripažinti vieną ar kitą meno išraišką. Negaliu kalbėti apskritai apie visą Bažnyčią. Mes priklausome judėjimui, kuriame Giussani mus visada ragino skaityti poeziją, klausytis muzikos, pajusti entuziazmą žiūrint į didžiųjų menininkų, tokių kaip Giotto ar Caravaggio, darbus. Pavyzdžiui, jis mums pasiūlė perskaityti Leopardi kūrybą, kuri gali papiktinti tam tikrą bažnytinį mentalitetą. Jau būdamas trylikos metų Giussani mokėjo jo eilėraščius mintinai, ir metus laiko skaitė vien Leopardi: jam tai buvo tam tikra artumo ir ryšio su Paslaptimi forma.

Kokios reikia laisvės, kokio tikrumo tuo, ką neši, kad galėtum užmegzti dialogą su tuo, kuris, rodos, yra visiškai nutolęs?

Laisvė kalbėtis kyla iš pagarbos žmogiškajai patirčiai, kurią išgyvena kiekvienas. Tokia pagarba leidžia užmegzti ryšį su kito patirties turtingumu ir taip pasisemti iš jo perspektyvos. Kodėl mudu kalbamės? Nes turime bendrą interesą susipažinti, pasidalinti savo perspektyva, su kuria pasitinkame gyvenimo iššūkius, nepriklausomai nuo to, kokius atsakymus pateiksime skaitytojams. Esame vienas kitam įdomūs. Kitas yra gėris. Galime ištarti su Terencijumi: „Kas žmogiška, man nesvetima“. Kai esame dėl to tikri, nėra sunku kalbėtis.

Z. Baumanas tvirtina, jog šių dienų tikrovėje nereikalingi barjerai, sienos. Ar sutinki su tokia nuomone?

Toks Baumano pastebėjimas yra labai įdomus imigracijos iššūkių atžvilgiu. Galime apsisistatyti sienomis, pasistengti visus išsiųsti atgal į namus, tačiau kai sugražinsime atgal visus, kurie mums nepatinka, suprasime, kad nebūsime pakloję jokių pamatų tam, kad išspręstume problemas, su kuriomis susiduriame. Nes kiti problemų nesukelia, kiti leidžia suvokti mūsų pačių turimas problemas. Tos tuštumos, kurią čia suranda, imigrantas nesukūrė. Kitas mums parodo, kad visuomenė neturi nieko patrauklaus, ką galėtų pasiūlyti kaip alternatyvą teroristiniam žiaurumui. Tačiau šie įvykiai nėra būdingi vien šioms dienoms ir islamistų terorizmui. Italijoje ir Ispanijoje terorizmą išgyvenome ilgus metus, iš jo kilo daug žiaurumo, kuris visiškai nebuvo susijęs su islamistų terorizmu. Toks mūsų numanomas ryšys (tarp terorizmo ir religijos) kartais yra labai paviršutiniškas.

Vienas iš terorizmo padarinių yra tai, kad kitas tampa grėsme, ypač su „post-tiesos“ atsiradimu ir neabejotinu žiniasklaidos įsikišimu. Kaip galime išeiti iš tokios apgaulingos padėties?

Tokią apgaulę nugalėsime tik tuomet, kai vienas iš pašnekovų neatsakys į kito bauginimus tokia pačia valiuta. Manau, kad kitas yra gėris, nes nepriklausomai nuo to, ar aš sutinku su jo idėjomis ar su tuo, kaip kitas mane suvokia, man tai tampa brandos veiksmu. Dažnai man tekdavo sugrįžti namo įskaudintam, nes tai, ką pasakė kitas žmogus, mane liūdino; kitą dieną atsikeldavau su ta žaizda ir nesugebėdavau skaityti laikraščio, klausytis draugo ar skaityti kažką įdomaus nejausdamas skausmo, kurį man sukeldavo ta žaizda. Tai nereiškia, kad kitas būdavo teisus. Kartais nebūdavo, bet tai nėra

esmė. Jo provokacija man padėdavo neužmigti, būti atidžiam, neatmesti klausimų, kurie man leistų atrasti atsakymus, kurių antraip būčiau visiškai nepastebėjęs. Šia prasme bet kokia tokio tipo proga man buvo gėris ne dėl to, kad viskas buvo gėlėmis klota ir saldu, bet dėl to, kad santykis su kitu visuomet yra dramatiškas, net ir su tais, kuriuos myli. Kodėl? Todėl, kad tai mane provokuoja, nes kiti nėra mano paties tąsa, jie yra kita nei aš, o kitoniškumas visada provokuoja. Pasak H. Arendt, krizė mus verčia grįžti prie klausimų, todėl gali tapti proga augti.

Labiau pritari Hobsui ar Ruso?

Sunku pasakyti, nes man atrodo, kad abu gina tikrus, bet dalinius žmogiškosios patirties veiksnius. Istorinis žmogus, kokiu yra kiekvienas iš mūsų, turi žaizdą. Pagalvokime apie vaiką motinos glėbyje, tokį atvirą, tokį smalsų, taip trokštantį priklausyti savo tėvams. Problema ta, kad paskui vaikas gyvena tokia socialiniame kontekste, kuris dažnai visiškai nepadeda išlaikyti tokio smalsumo. Mūsų blogio, problemų, nesusipratimų, kitų sukkelto blogio žaizdos mus padaro įtarius. Prisimenu, kaip prieš kelis metus dalyvavau stovykloje su jaunuolių grupe iš Madrido savivaldybės įkurtos bendruomenės, skirtos priimti vaikus iš probleminių šeimų. Vėliausiai prisijungęs jaunuolis smurtavo prieš savo mamą. Prisimenu, kaip sunku buvo ugdytojams užmegzti su jais ryšį, nes įgimtas vaikų pasitikėjimo jausmas buvo visiškai pasikeitęs. Jie buvo tiek iškentėję, kad visiškai nebesugebėjo atsakyti į dosnias ugdytojų pastangas, jie vien tik gynėsi. Tokia pozicija nėra autentiška, ji atsirado kaip sutrikusio tų vaikų ryšio su tikrove pasekmė. Kai esi sužeidžiamas, užimi gynybinę poziciją. Svarbu rasti vietą, kuri užgydytų mūsų žaizdas.

Mes, europiečiai, paveldėjome krikščionybę ir jos vertybes; ar gali toks krikščioniškas „gerumas“, kuriuo prisidengia konformistiniai kairieji, tapti Achilo kulnu mūsų Vakarų visuomenei, susiduriančiai su dabartinėmis geopolitinėmis problemomis?

Priklauso nuo to, ką tiksliai turime omenyje sakydami krikščioniškas „gerumas“. Knygos „La bellezza disarmata“ pristatyme Brazilijoje dalyvavo teisėjas, kuris papasakojo, kaip prieš keletą metų turėjo teisti žmogų už nusikaltimą. Jis jį nuteisė, bet paskelbus nuosprendį, tas žmogus pasakė: „Pone teisėjau, nesu pasirengęs sėsti į kalėjimą“. Šis atsakė: „Suprantu, niekas nėra pasirengęs sėsti į kalėjimą. Tačiau tu padarei nusikaltimą ir, jei neapskundi šio nuosprendžio, turi sėsti į kalėjimą“. Į tai pirmasis atsakė: „Neneigiu savo nusikaltimo, neprieštarauju bausmei, tačiau šeimoje dabar tokia sudėtinga situacija, kad jei prieš sėsdamas į kalėjimą kai ko nesutvarkysiu, bus tik blogiau. Jei galite man duoti dešimt dienų, sutvarkysiu reikalus šeimoje ir atliksiu bausmę“. Teisėjas liko nustebintas ir pasakė: „Matau, kad tavo pozicija nuoširdi, duodu tau trisdešimt dienų“. Po trisdešimties dienų nuteistasis prisistatė pas teisėją. Šis liko toks nustebęs, kad nebeprašė policijos jį surakinti ir nuvežti į kalėjimą, bet davė jam adresą, kad pats nuvažiuotų ir atliktų bausmę. Galime manyti, kad toks elgesys yra naivus, bet iš tikrųjų Brazilijoje yra tokių kalėjimų, kuriuose nėra policijos. Negalime galvoti, kad tai naivu: tokie kalėjimai recidyvizmą sumažino nuo 80% įprastuose kalėjimuose iki 15%, ir visa tai vien dėl to, kad metamas iššūkis žmogaus širdžiai, kaip padarė šis teisėjas. Niekas tuo netiki, bet tokie yra duomenys. Šia sistema taip pasitikima neseniai pasirašytose taikos sutartyse tarp Kolumbijos valdžios ir partizaninio karo dalyvių, kur būtina integruoti į visuomenę tūkstančius teroristų (antraip tvari taika nebus pasiekta per amžius), kad buvo pritaikyta būtent tokia kalėjimų sistema. Tai nereiškia, kad šis metodas visada tinkamas. Kai parodai pasitikėjimą, kitas gali išduoti, tačiau jei nepradėsime judėti ta linkme, niekada negalėsime sukurti naujos tikrovės, naujos visuomenės, kitokio būdo

bendrauti; liksime užsidarę savo sistemoje ir bus neįmanoma kažką pakeisti. Todėl suprantu, kad daug kam krikščionybė atrodo naivi. Reikia išsiaiškinti, ar egzistuoja galimybė kitaip žvelgti į žmones, kad šie imtų manyti, jog įmanoma gyventi kitaip, kad įmanoma visiškai kitaip gyventi tikrovėje. „Nuo meilės niekas nebėga“, pasakė vienas iš nuteistųjų, kuris pabėgo iš visų kalėjimų, kuriuose kalėjo prieš tai, o iš dabartinio kalėjimo nebėga. Būtent čia jis patyrė kitokį žvilgsnį į save.

Kai ėmiau interviu iš J. Prades, jis pasakė, kad krikščionybė yra labiausiai persekiojama religija pasaulyje. Kas tai lemia?

Manau, kad yra daug priežasčių. Mes, krikščionys, esame padarę klaidų, todėl tam tikras priešiškus gali būti pateisinamas. Tačiau nemanau, kad persekiojimas už klaidas visiškai paaikšintų problemą, nes dauguma atvejų rodo, kad žiaurumo taikiniai tampa nekalti žmonės. Bomba bažnyčioje, pilnoje bejėgių žmonių, arba prancūzų kunigo nužudymas aukojant Šv. Mišias man neatrodo paremti tiesiog krikščionių klaidomis. Toks nusiginklavusio Dievo, tapusio žmogumi (kad išgelbėtų žmones), atsiskleidimas, faktas, kad Dievas visiškai nusimeta savo dieviškąsias galias ir tampa žmogumi, kuriuo galima nepasitikėti, nevertinti, nukryžiuoti, meta iššūkį žmogiškajam protui. Todėl tokia esatis gali išprovokuoti žiaurią reakciją tų, kurie nenori priimti krikščionybės metamo iššūkio istorijoje, kaip atsitiko su Kristumi. Kodėl? Krikščionybė siekia išgelbėti gyvenimą ne dėl to, kad jį nori primesti jėga, bet dėl to, kad žada tai, kas visiškai atitinka žmogaus širdies troškimus ir stebina: tuomet arba esame dėkingi, kad radome atsakymą, arba tampame baisiai žiaurūs, nes tai atmetame ir kažkokiu būdu turime tą atmetimą pateisinti.

Turime sugrįžti prie religinės valstybės arba prie Europos, paremtos krikščioniškais įstatymais?

Manau, kad Bažnyčia nuėjo ilgą kelią nuo Konstantino laikų iki II Vatikano Susirinkimo, kuris leido suprasti, kad vienintelis būdas perteikti krikščioniškąjį tikėjimą ateina per laisvę. Ne todėl, kad Bažnyčia būtų pasakiusi: „Kadangi nesugebėjau įtikinti žmonių krikščionybės tiesa, apginkime bent jau religinę laisvę“. Ne, ji gilinasi į laisvės prigimtį. Jei leisite, pacituosiu vieną II Vatikano Susirinkimo teiginių, kuris yra labai svarbus norint suprasti šią dalį: „Tiesa neperduodama kitaip kaip tik pačios tiesos jėga“. Kitaip tariant, tiesai nereikia jokios paramos iš šalies, pakanka pačios tiesos žavesio ir patrauklumo. Todėl didysis iššūkis, su kuriuo šiandien susiduria Bažnyčia, nėra sugrįžti prie religinės valstybės, tačiau liudyti tikėjimą taip, kad jis provokuotų žmogaus protą ir laisvę. Tokiu būdu prasidėjo krikščionybė. Protas ir laisvė yra esminiai veiksniai tikėjimui, nes Jėzus nenorėjo, kad žmonės Juo tikėtų naiviai, akiai arba per jėgą. Krikščioniškas tikėjimas paremtas proto ir laisvės įsitraukimu; be jų tai nieko nedomins. Todėl tik ten, kur nėra prievartos, krikščioniškas tikėjimas taps įdomus šių dienų žmogui, nes moderniam žmogui neegzistuoja didesnis gėris už laisvę (ir tame svarbiausią vaidmenį sužaidė Švietimo amžius). Šiandien neįmanoma pasiūlyti ar primesti nieko, kas prieštarautų laisvei.

Besikalbant su J.M. de Prada, jis pasakė, kad „kas peilį laiko už rankenos, tas gali sau leisti prabangą tikrovę palenkti savo ideologinėms prielaidoms“. Kaip Bažnyčia nugalėti pagundą valdyti, naudoti galią tikėjimui įtvirtinti?

Valdžios pagundą galima nugalėti tik gilinantis į patį tikėjimą, tai nėra naujos kitų įtikinėjimo strategijos padarinys. Nėra kito būdo. „Tiesa neperduodama kitaip kaip tik pačios tiesos jėga“. Krikščionybė pasklido po Romos imperiją persekiojama, be jokios valdžios, ir vis dėlto retai kada

istorijoje Bažnyčia turėjo tiek misionierių, sugebančių skleisti tikėjimą. Taigi krikščionybei tinkama aplinka yra laisva erdvė, nes jos dėka mes, krikščionys, negalime remtis jokio tipo valdžia, bet išskirtinai vien to, kuo gyvename, grožiu.

Papasakok, kas yra *Comunione e Liberazione* ir kuo jis skiriasi nuo kitų judėjimų.

Comunione e Liberazione judėjimas susikūrė Milane, 6-ajame dešimtmetyje, kai krikščionybė buvo visų pripažįstama ir visos didžiosios krikščionių organizacijos bei asociacijos buvo pilnos tikinčiųjų. Luigi Giussani, įkūrėjas, pradėjo veiklą pastebėjęs, kad licejaus mokiniai iš krikščioniškų šeimų, kurie buvo priėmę Komuniją, kurie dalyvaudavo parapijų veiklose ir kurie buvo gavę Sutvirtinimo sakramentą, ateidavo į mokyklą dažniausiai netikintys. Tuomet jis suprato, kad nebuvo galima kaltinti vien nesidomėjimo tikėjimu; tai lėmė faktas, kad šiems jaunuoliams nebuvo atskleistas tikėjimo ir gyvenimiškų interesų ryšys. Nuo pat pradžių jis troško parodyti, kad tikėjimas atsako į gyvenimo poreikius, į konkrečias gyvenimo problemas. Atsitiko taip, kad daugelis jo mokinių ėmė iš naujo domėtis tikėjimu, net jei jau buvo nusprendę, kad tai jų nedomina. Nuo tada viskas, kuo Giussani užsiėmė judėjime – tai visoms kartoms, su kuriomis metams bėgant susidūrėme, siūlyti galimybę patirti žmogišką tikėjimo vertingumą sprendžiant gyvenimo problemas, kurių turime visi. Tai paprasčiausiai ir yra krikščionybė: Kristus neatėjo mums apsinkinti gyvenimo, bet padėti spręsti problemas ir gyventi tokioje draugijoje, be kurios viskas tampa sudėtingiau.

Kaip nuo *Navaconcejo* ateiti iki ten, kur esi dabar?

Tai – slėpinys, tikrai nesitikėjau, kad man taip galėtų atsitikti. Kai Giussani ėmė kalbėti, kad judėjimą vesti turėtų italų-ispānų draugystė, niekas nemanė, kad įvyks kažkas panašaus, net ir mes patys. Atrodė taip neproporcinga, mes tokie maži Ispanijoje, palyginus su judėjimo Italijoje mastu, kad nieko panašaus nešovė į galvą. Mums susipažinus, jis primygtinai prašė jam padėti, ir aš, žinoma, visada sutikdavau. Kol galiausiai jis mane pakvietė į Milaną.

Ar tavo susidomėjimas, susižavėjimas *Comunione e Liberazione* gimė tavo žinių dėka, nes buvai Šventųjų Raštų ekspertas, ar apskritai tai buvo tavo asmeninė patirtis?

Tai buvo asmeninė patirtis. Kai buvau iššventintas kunigu, mane nusiuntė į miestelį netoli Madrido. Ten mačiau, kaip augo dideli gyvenamieji rajonai miesto pakraštyje, ir visas to sukeltas problemas: vietinę migraciją, pokyčius, sunkumus ir pan. Mačiau, kad tam tikrų dalykų, kuriuos buvau gavęs ir kurių nuoširdžiai laikiausi seminarijos laikotarpiu, nepakako tam, kad pasitikčiau tuos iššūkius, kurie manęs laukė. Tai man leido susidomėti judėjimu. Jis siūlė taip gyventi krikščionybe, kad nereikėjo cenzūruoti nieko, kas vyksta gyvenime; norėjau dalintis tokiu būdu išgyventi tikrovę. Pirmasis pasikeitimo ženklas buvo kitoks būdas vesti pamokas, būti su savo mokiniais mokykloje tikybos pamokų metu. Tai, kas man atsitiko susitikus judėjimą, man leido pamažu juos provokuoti. Supratau, kad tai, kas atsitiko man, galėtų sudominti ir kitus.

Kuria prasme judėjime išgyvenamas krikščioniško tikėjimo aktualizavimas?

Pasak Giussani, tikėjimas yra Kristaus buvimo čia ir dabar atpažinimas, pripažinimas, kad Jis yra žmogiškajame ženkle. Giussani savo siūlomą kelią iš esmės vadino tikėjimo suasmeninimu. Vienintelė galimybė tikėjimą suvokti kaip vertingą kyla iš to, kad kiekvienas jį turi patikrinti gyvenime, kitaip tariant, patikrinti, ar gyvenimą, sunkumus ir aplinkybes, kurių niekam netrūksta, galima išgyventi su

orumu, dėkingumu ir šviesa, su kuriais iki tol nesame susidūrę. Mes stengiamės vieni kitus lydėti tokiame tikėjimo brandos kelyje, kad žmonės, kurie mus susitinka įvairiose aplinkose, darbe, šeimoje, su draugais ar visuomeninėse veiklose, kuriomis užsiimame, suvoktų, ką šiandien reiškia krikščioniškas tikėjimas, išgyvenamas „gryname ore“.

Žmogaus Vakarų visuomenėje progresą žymi individas ir jo savirealizacija. Koku būdu progresas suderinamas su bendryste ir ištikimybe katalikų Bažnyčiai bei jos ganytojams?

Prieš kelias dienas buvau susitikęs su gausia italų studentų grupe ir vienas iš jų man uždavė panašų klausimą: „Ar tvirtinimas, kad Kristus yra svarbiausias dalykas, nesumenkina tikrovės, neatima iš jos įdomumo?“. Man pakako jam atsakyti klausimu: „Ar kada buvai įsimylėjęs?“. „Taip“, atsakė. Tuomet aš paklausiau: „Ir kai buvai įsimylėjęs, tikrovė įgavo įdomumo ar jį prarado?“. Jis iškart atsakė: „Viskas tapo dar gražiau“. Krikščionybė į gyvenimą atneša tokią esatį, kurios patrauklumas visus dalykus padaro įdomesnius, net ir progresą. Juk pastebi, kai įsimyli. Bet koks faktas ar aplinkybė, net ir patys banaliausi, pavyzdžiui, gaminti valgį žmogui, kurį myli, tampa įvykiu. Giussani dažnai kartodavo R. Guardini žodžius: „Didelės meilės patirtyje viskas tampa įvykiu“. Todėl didelės meilės, krikščionybės, istorijoje viskas įgauna reikšmę, kokios antraip neturėtų. Tai matome iš žmogiškosios meilės patirties; kai žmonių gyvenime meilė išblėsta, tai, kas iki tol buvo proga ištarti „kaip tave myliu“ per maisto gaminimą, tampa prievole, sunkumu, dėl kurio galima skųstis: „Tu išeini į darbą, o aš čia turiu tau gaminti...“. Taip šis gestas praranda savo intensyvumą.

Kaip judėjimas suvokia troškimą neatitoldamas nuo tradicijos?

Visai neseniai vedžiau Rekolekcijas, kuriose dalyvavo 4.000 studentų ir kurių pavadinimas buvo „Į tave krypta visas mano troškimas“. Kam galime ištarti šiuos žodžius? Į ką nukrypta visas mūsų troškimas? Daugumai žmonių troškimas yra kažkas, ką reikia sutramdyti ar kontroliuoti. Ir ne tik šiandien, dar prieš krikščionybę, klasikiniame pasaulyje, „hybris“, perdėjimas, buvo kažkas pavojinga, nes peržengti savo ribas sekant troškimu galėjo vesti į beprotybę. Taigi esminis dalykas buvo prijaukinti troškimą, kad jį susiaurintume ir išlaikytume tam tikrose ribose. Santūrumas buvo vertybė. Vis dėlto vienintelis, kas nebijo žvelgti į žmogaus troškimą visoje jo galybėje, yra krikščionis. Susitikimo su Kristumi dėka krikščionis nebijo žmogiškojo troškimo didingumo, priešingai nei senovės laikais. Kodėl? Todėl, kad Kristus apglėbia mano troškimą. Tik tokio apkabinimo dėka mūsų troškimas atskleidžia savo jėgą ir gelmę. Vienas iš Evangelijos sakinių, kuriuos Giussani nuolat kartodavo, buvo šis: „Kokia būtų nauda, jei žmogus laimėtų visą pasaulį, o save pražudytų?“. Dažnai mes šiems žodžiams priskirdavome moralistinę prasmę, tarsi Jėzus nurodytų savo didžiausią reikalavimą, tačiau iš tiesų tai – labiausiai jaudinantis Kristaus gestas, kuris žvelgia į žmogaus troškimo gelmę ir jį apkabina: „Tavo širdis yra tokia didelė, kad tik Paslaptis, tapusi kūnu, jai prilįgsta“.

Girdėdamas tave kalbant apie įsimylėjimą, apie meilę, imu abejoti, ar tu pats kartais nebuvai įsimylėjęs.

Net jei į seminariją įstojau dar būdamas vaikas, buvau įsimylėjęs. Tačiau suvokdamas savo troškimą ir patyręs Kristų, kuriame radau savo jausmų išsipildymą, kurio joks kitas dalykas man nesuteikė, sugebėjau pažvelgti į savo troškimą ir jį nukreipti, visiškai neaukštindamas ir necenzūruodamas, bet mesdamas iššūkį. Jei nebūčiau to asmeniškai patyręs, negalėčiau taip kalbėti studentams, paruošęs paskaitas apie troškimą visam savaitgaliui, kviesdamas juos nesusiaurinti savo troškimų,

nepasitenkinti tais trupiniais, kurie jiems siūlomi. Nes štai problema: kaip visuomenė atsako į paauglio troškimą? Dažniausiai jam pasiūlo tai, kas nesudomins ilgam laikui. Normalu, kad būdami vaikais tikime, jog tai, ką mums siūlo Karaliai, yra visa tai, ko trokštame. Tačiau laikui bėgant suvokiame, kad namai pilni lėlių ir žaislų, kurie mūsų nebedomina. Tuomet galime iškeisti žaislus į telefoną ar kitokius aparatus, vėliau į žmones... tačiau klausimas, ar egzistuoja tai, kas atitinka troškimo prigimtį. Su tokiu iššūkiu susiduria visuomenė. Taip buvo dar prieš Kristų, taip yra po Kristaus ir bus ateityje.

CL save vadina krikščionišku, ne katalikišku judėjimu. Taip yra ne vien su CL, nes visame pasaulyje, kai kalbama apie gryną religijos pusę, kalbama apie krikščionis, ne apie katalikus. Kas lėmė, kad vartojamas terminas „krikščionis“, o ne „katalikas“?

Mes tikrai nenorime atsiskirti nuo katalikybės, nes tai, ką judėjimas atskleidė savo egzistavimu, yra gilus ir visapusiškas ryšys su Popiežiumi ir Bažnyčia. Dėl to nėra jokių abejonių. Kai kalbame ir pabrėžiame krikščionybę, nesistengiame jos atskirti nuo katalikybės, norime sugrįžti prie krikščionybės ištakų, kurios iš esmės yra „katalikiškos“, kitaip tariant, universalios, visiems.

Ar Comunione e Liberazione pavadinime minimas išsilaisvinimas yra tas pats, apie kurį kalba išsilaisvinimo teologija?

Esmė yra tai, koks išsilaisvinimas visiškai atitinka žmogaus viltį. Akivaizdu, jog išsilaisvinimo poreikis yra daug platesnis ir gilesnis nei vien materialinė ir ekonominė laisvė, jis susijęs su žmogaus gyvenimu kaip visuma. Šis faktas atsiskleidžia patirtyje, todėl norint jį suprasti, reikia nuo jos ir pradėti, nuo to, kada jautiesi laisvas. Jautiesi laisvas tada, kai tavo turimas troškimas išsipildo. Jei turi vaiką, kuris nori eiti į šventę, o tu jam sakai „ne“, jis jausis pažemintas. Jei jam pasakysi „taip“, jis bus laimingas, nes jo troškimas išsipildys. Laisvės problema yra tai, kad žmogus netrokšta vien nueiti į šventę, jis trokšta būti laisvas, nori išvysti, kaip išpildomas begalinis jo troškimas, kurį jis jaučia kiekvieną savo gyvenimo akimirką, kasdienybėje, gyvenime, kurį kamuoja rutina. Kas padaro įmanomą tokį išsilaisvinimą, kad „gyvendami neprarastume gyvenimo“, kaip sako T.S. Elliotas? Kai kas mano, kad kalbama apie išsilaisvinimą iš nepriteklaus. Akivaizdu, jog tai dalis atsakymo. Tačiau to negana. Kiek pažįstame žmonių, kurie patenkino savo esminius poreikius ir vis tiek nėra laimingi? Esminis dalykas yra gyvenime susitikti tai, kas išpildo tavo troškimą taip, kad tave išlaisvina nuo viso kito. Išsilaisvinimas yra bendrystė su Kristumi, kurią galima patirti per santykį su Juo, esančiu krikščioniškoje draugijoje, kuri, jei išgyvenama autentiškai, tampa tikro žmogiškumo sklaidos pasaulyje veiksniumi.

Ar galima pasiekti laisvę per ryšių nebuvimą?

Ne. Net jei tam tikromis akimirkomis mums taip atrodė, laikui bėgant supratome, kad nepakanka nebūti prisirišusiems, kad būtume laisvi. Šiandien esame atsikratę bet kokių apribojimų, tačiau dėl to žmonės netapo laimingesni. Žmonės ima suprasti, jog norint būti laisviems, neužtenka tiesiog neturėti ryšių. Reikia kažko, dėl ko būtų verta panaudoti laisvę. Kalbu apie tai, kad reikia rasti priežastį, dėl kurios būtų verta veikti, prisišlieti prie kažkokio žmogaus ar dalyko. Jei jos neranda, žmonės ima bijoti laisvės. Įdomu, kad tai yra pasakęs ir toks žmogus kaip Kafka: „Bijome laisvės ir atsakomybės, todėl verčiau dūstame už užtvary, kurias patys pasistatėme“. Ir Baumanas yra pasakęs, kad tokia laisvės baimė šiandien apibrėžia mūsų visuomenę, imigrantų situacija tai patvirtina. Kodėl? Nes praradome tarpasmeninius santykius, ir tai žmogų padaro visiškai beginklį. O tai kelia baimę. Kaip tuomet

įmanoma grįžti atgal ir atkurti tą pasitikėjimą santykiais, kuris leistų iš naujo pradėti žmogiškesnį gyvenimą? Su šiuo iššūkiu šiandien ir susiduriame.

Enciklikoje „Evangelii gaudium“ popiežius Pranciškus sako, kad esame pasinėrę į ekonomiką, kuri žudo ir atmeta. Ar reikia socialinės ir solidarios ekonomikos modelių?

Žinoma. Mums reikia žmogiškesnės ekonomikos, kuri tinkamiau atsakytų į bendrojo gėrio problemą. Kodėl bendrasis gėris, ekologija ir solidarumas yra svarbūs? Nes visi šie dalykai prisideda prie mūsų žmogiškumo ir trokštamos visuomenės kūrimo. Metų metus ignoravome Trečiojo pasaulio šalis. Dabar, kai jos mums ima kelti problemų, o mes imame pastebėti, kuo rizikuojame, pamažu suvokiame, kad būtų buvę daug vertingiau ir būtų kainavę daug mažiau gyvybių, jei su jomis būtume pasidalinę savo gyvenimu ir tose vietose sukūrę gerovę, o ne vien naudojęsi jų ištekliais. Jei būtume prisidėję prie jų vystymosi ir sudarę sąlygas tvariai visuomenei, šiandien nesistengtume apsistatyti sienomis.

Popiežiaus Pranciškaus pasiūlymai susilaukė aršaus pasipriešinimo, ir aš skaitydamas knygą („La bellezza disarmata“) pagalvojau, kad gal ir tu savo judėjime susilaukei pasipriešinimo. Ar tai tiesa?

Žinoma, tam tikrais atvejais taip. Popiežius pradėjo ir žymi revoliuciją. Tokioje didelėje tikrovėje kaip mūsų ne visi sureagavo vienu metu, lygiai taip kaip matome vykstant Bažnyčios gyvenime. Mes niekuo neišsiskiriame. Mano nuomone, viskas priklauso nuo to, apie ką kalbėjome pradžioje: reikia suprasti, kas tai per iššūkis. Popiežių Pranciškų galima suprasti tik tuo atveju, jei suvokiame, su koku iššūkiu dabar tenka susidurti. Antraip galvojame, kad tai akcentų sudėjimo klausimas, nes Popiežius yra iš Lotynų Amerikos, tačiau taip liekame paviršiuje.

Kokie popiežiaus Pranciškaus ir CL santykiai?

Labai geri. Visai neseniai turėjome galimybę su juo susitikti. Jis mums ką tik parašė laišką.

Kokia šio laiško reikšmė?

Tai Popiežiaus švelnumo gestas, kuris parodo, kaip atidžiai jis seka mūsų žingsnius. Visų akivaizdoje Popiežius man pasakė, kad jam dar esant Buenos Airių vyskupu, Giussani tekstų skaitymas jam buvo gėris. Mums bendras būdas išgyventi krikščionybę kaip susitikimą, įvykį. Dar daugiau, mus vienija būtent dėmesys ištakoms, tam tikras būdas suvokti tikrovę. Iš kitos pusės, Popiežius mus lydi kelyje, kurį turime nueiti, kviesdamas nuolat grįžti prie ištakų, kad judėjimas duotų tų vaisių, dėl kurių Šventoji Dvasia žadina šią charizmą Bažnyčioje.